

TS. ĐÀO THANH BÌNH (Chủ biên)
TS. NGUYỄN THỨC HƯƠNG GIANG
ThS. THÁI MINH HẠNH

GIÁO TRÌNH

KIỂM TOÁN CƠ BẢN

Audit Checklist

- Audit Satisfactory
- Nonconformance found
- Observations made

NHÀ XUẤT BẢN BÁCH KHOA HÀ NỘI

TS. ĐÀO THANH BÌNH (Chủ biên)
TS. NGUYỄN THỨC HƯƠNG GIANG – ThS. THÁI MINH HẠNH

GIÁO TRÌNH
KIỂM TOÁN CƠ BẢN

NHÀ XUẤT BẢN BÁCH KHOA HÀ NỘI

LỜI NÓI ĐẦU

Sự phát triển kinh tế của một quốc gia, một doanh nghiệp hay cá nhân mỗi nhà đầu tư nhanh hay chậm, an toàn hay rủi ro, tăng trưởng hay suy thoái đều phụ thuộc rất nhiều vào chất lượng của các quyết định kinh tế – tài chính mà hằng ngày, hằng giờ họ đưa ra. Bởi vậy, mức độ tin cậy của các thông tin mà các nhà quản lý, nhà đầu tư sử dụng làm căn cứ cho các quyết định kinh tế – tài chính của mình được coi là vấn đề quan tâm hàng đầu. Kế toán có chức năng phân tích, tổng hợp và ghi chép nhằm cung cấp những thông tin cần thiết cho những người ra quyết định kinh tế – tài chính. Tuy nhiên, tính toàn diện, kịp thời và mức độ đảm bảo độ tin cậy cần thiết cho việc ra quyết định của những thông tin đó cần được thẩm định trước khi đưa chúng vào sử dụng. Từ đó, kiểm toán đã hình thành và trở thành một công cụ quản lý đảm nhiệm chức năng kiểm tra, đánh giá và xác nhận độ tin cậy của các thông tin do kế toán cung cấp.

Tại Việt Nam, mặc dù mới xuất hiện từ thập niên 90 của thế kỷ trước, nhưng kiểm toán đã phát triển khá nhanh và đang là một ngành, một dịch vụ tài chính hỗ trợ đắc lực cho các quyết định kinh tế, cho sự lành mạnh và minh bạch của tài chính công, tài chính doanh nghiệp. Cùng với kế toán, kiểm toán đã trở thành một khoa học quản lý, một môn học tiếp sau các môn học về kế toán và tài chính. Thị trường dịch vụ kiểm toán tại Việt Nam cũng đã mở cửa ra thế giới với việc cho phép các hãng kiểm toán nước ngoài được mở chi nhánh tại Việt Nam và các công ty kiểm toán Việt Nam cũng có thể cung cấp dịch vụ kiểm toán qua biên giới. Điều này đòi hỏi khoa học kiểm toán cần được nghiên cứu một cách có hệ thống và có khả năng bắt nhịp được với sự thay đổi của hệ thống chuẩn mực kiểm toán quốc tế. Nhằm trang bị cho tất cả những sinh viên, đặc biệt là sinh viên ngành kế toán, kiểm toán và tài chính những kiến thức nền tảng, tạo tiền đề cho những tìm hiểu và nghiên cứu sâu hơn trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán, nhóm tác giả thuộc Bộ môn Quản lý tài chính, Viện Kinh tế và Quản lý – Đại học Bách Khoa Hà Nội đã biên soạn cuốn *Giáo trình Kiểm toán cơ bản*. Cuốn sách được biên soạn theo phương châm tiếp cận và cập nhật được những thực tiễn mới nhất đang diễn ra tại thị trường dịch vụ kế toán, kiểm toán trong nước và quốc tế cũng như những thay đổi của hệ thống pháp luật, chuẩn mực bổ sung và sửa đổi trong lĩnh vực kế toán – kiểm toán – tài chính.

Giáo trình này có thể sử dụng làm tài liệu để giảng dạy và học tập trong các trường đại học, cao đẳng, đồng thời là sách tham khảo cho những bạn đọc quan tâm đến lĩnh vực Kế toán – Kiểm toán – Tài chính.

Giáo trình được kết cấu với 11 chương:

Chương 1. Tổng quan về kiểm toán

Chương 2. Báo cáo kiểm toán

Chương 3. Đạo đức nghề nghiệp và trách nhiệm pháp lý của Kiểm toán viên

Chương 4. Mục tiêu kiểm toán

Chương 5. Bằng chứng kiểm toán

Chương 6. Chọn mẫu kiểm toán

Chương 7. Gian lận và sai sót, trọng yếu và rủi ro trong kiểm toán

Chương 8. Lập kế hoạch kiểm toán và các thủ tục phân tích

Chương 9. Đánh giá hệ thống kiểm soát nội bộ

Chương 10. Kết thúc cuộc kiểm toán

Chương 11. Minh họa về một chu trình kiểm toán cơ bản: Kiểm toán chu trình bán hàng và thu tiền.

Trong quá trình biên soạn giáo trình, nhóm tác giả đã nhận được những đóng góp quý báu của các bạn đồng nghiệp và những nhà khoa học. Chúng tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ to lớn này.

Nhóm tác giả bao gồm:

TS. Đào Thanh Bình (Chủ biên; Biên soạn các chương 1 – 6);

TS. Nguyễn Thúc Hương Giang (Biên soạn các chương 7 – 9);

ThS. Thái Minh Hạnh (Biên soạn các chương 10 – 11).

Do sự đổi mới không ngừng của khoa học kiểm toán và của thị trường dịch vụ kiểm toán trong nước cũng như quốc tế, mặc dù đã cố gắng cập nhật những thay đổi mới nhất, nhưng trong quá trình biên soạn có thể vẫn còn có những thiếu sót. Tập thể tác giả xin chân thành cảm ơn và rất mong nhận được những ý kiến đóng góp quý báu của quý độc giả.

Mọi ý kiến xin gửi về Bộ môn Quản lý Tài chính, Viện Kinh tế và Quản lý, Đại học Bách Khoa Hà Nội, số 1 Đại Cồ Việt – Hà Nội.

TẬP THỂ TÁC GIẢ

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

CMKT:	Chuẩn mực kiểm toán
BCKT:	Báo cáo kiểm toán
BCTC:	Báo cáo tài chính
BGD:	Ban Giám đốc
DN:	Doanh nghiệp
DNNN:	Doanh nghiệp nhà nước
KTĐL:	Kiểm toán độc lập
KTNB:	Kiểm toán nội bộ
KTNN:	Kiểm toán nhà nước
KTV:	Kiểm toán viên
HĐQT:	Hội đồng quản trị
HTKSNB:	Hệ thống kiểm soát nội bộ
HTK:	Hàng tồn kho
TSCĐ:	Tài sản cố định
GAAP:	Generally Accepted Accounting Principles (Nguyên tắc kế toán chung được chấp nhận)
IFRS:	International Financial Reporting Standards (Chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế)
IAS:	International Accounting Standards (Chuẩn mực kế toán quốc tế)
IASC:	International Accounting Standards Committee (Hội đồng chuẩn mực kế toán quốc tế)
VSA:	Vietnamese Standards on Auditing (Chuẩn mực kiểm toán Việt Nam)
VACPA:	Vietnam Association of Certified Public Accountants (Hội kiểm toán viên hành nghề Việt Nam)

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	3
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	5
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN VỀ KIỂM TOÁN	11
1.1. Sự cần thiết của kiểm toán – khái niệm kiểm toán	11
1.1.1. Sự cần thiết của kiểm toán	11
1.1.2. Khái niệm và bản chất của kiểm toán	14
1.1.3. Chức năng của kiểm toán.....	18
1.2. Mối quan hệ giữa kế toán và kiểm toán.....	19
1.3. Các loại hình kiểm toán	21
1.3.1. Phân loại kiểm toán theo chức năng	21
1.3.2. Phân loại kiểm toán theo chủ thể kiểm toán	25
1.4. Hệ thống chuẩn mực kiểm toán.....	29
Tóm lược cuối chương.....	35
Câu hỏi ôn tập.....	35
CHƯƠNG 2. BÁO CÁO KIỂM TOÁN.....	37
2.1. Nội dung và ý nghĩa của báo cáo kiểm toán	37
2.1.1. Khái niệm về báo cáo kiểm toán	37
2.1.2. Nội dung của báo cáo kiểm toán.....	38
2.2. Các loại ý kiến kiểm toán trên báo cáo kiểm toán	44
2.2.1. Ý kiến chấp nhận toàn phần.....	44
2.2.2. Ý kiến chấp nhận từng phần	45
2.2.3. Ý kiến từ chối	46
2.2.4. Ý kiến trái ngược	46

2.3. Sự ảnh hưởng của tính trọng yếu đến các quyết định trên báo cáo kiểm toán.....	48
Tóm lược cuối chương.....	51
Câu hỏi ôn tập.....	51

CHƯƠNG 3. ĐẠO ĐỨC NGHỀ NGHIỆP VÀ TRÁCH NHIỆM PHÁP LÝ CỦA KIỂM TOÁN VIÊN..... 54

3.1. Đạo đức nghề nghiệp của kiểm toán viên.....	54
3.1.1. Những nguyên tắc đạo đức nghề nghiệp cơ bản của kiểm toán viên.....	55
3.1.2. Yêu cầu về tính độc lập đối với kiểm toán viên.....	58
3.2. Trách nhiệm pháp lý của kiểm toán viên.....	63
3.2.1. Môi trường pháp lý trong hoạt động kiểm toán.....	63
3.2.2. Các nguồn liên quan đến trách nhiệm pháp lý của kiểm toán viên.....	66
Tóm lược cuối chương.....	68
Câu hỏi ôn tập.....	69

CHƯƠNG 4. MỤC TIÊU KIỂM TOÁN..... 71

4.1. Mục tiêu kiểm toán chung.....	71
4.2. Cách tiếp cận của kiểm toán theo chu trình.....	72
4.3. Mối quan hệ giữa mục tiêu quản lý và mục tiêu kiểm toán cụ thể.....	74
Tóm lược cuối chương.....	77
Câu hỏi ôn tập.....	77

CHƯƠNG 5. BẢNG CHỨNG KIỂM TOÁN..... 78

5.1. Khái niệm và phân loại bảng chứng kiểm toán.....	78
5.2. Yêu cầu của bảng chứng kiểm toán.....	79
5.3. Các kỹ thuật thu thập bằng chứng kiểm toán.....	81
5.4. Xét đoán bằng chứng kiểm toán và hồ sơ kiểm toán.....	83
Tóm lược cuối chương.....	85
Câu hỏi ôn tập.....	86

CHƯƠNG 6. CHỌN MẪU KIỂM TOÁN.....	87
6.1. Các khái niệm về chọn mẫu kiểm toán	87
6.2. Các phương pháp chọn mẫu kiểm toán.....	90
6.2.1. Chọn mẫu ngẫu nhiên	90
6.2.2. Chọn mẫu phi xác suất	93
6.3. Chọn mẫu thuộc tính và chọn mẫu theo đơn vị tiền tệ.....	95
6.3.1. Chọn mẫu thuộc tính.....	95
6.3.2. Chọn mẫu theo đơn vị tiền tệ.....	102
Tóm lược cuối chương.....	103
Câu hỏi ôn tập.....	103

CHƯƠNG 7. GIAN LẬN VÀ NHẦM LẦN, TRỌNG YẾU VÀ RỦI RO TRONG KIỂM TOÁN.....	105
7.1. Khái niệm về gian lận và nhầm lẫn.....	105
7.1.1. Gian lận (Fraud).....	105
7.1.2. Nhầm lẫn (Error).....	108
7.1.3. Trách nhiệm của kiểm toán viên đối với gian lận, nhầm lẫn	109
7.2. Trọng yếu và rủi ro trong kiểm toán	110
7.2.1. Đánh giá tính trọng yếu.....	110
7.2.2. Rủi ro kiểm toán	114
7.3. Mối quan hệ giữa mức trọng yếu và rủi ro kiểm toán.....	119
Tóm lược cuối chương.....	120
Câu hỏi ôn tập.....	121

CHƯƠNG 8. LẬP KẾ HOẠCH KIỂM TOÁN VÀ CÁC THỦ TỤC PHÂN TÍCH.....	124
8.1. Chuẩn bị kiểm toán	124
8.1.1. Chuẩn bị kế hoạch kiểm toán.....	124
8.1.2. Hợp đồng kiểm toán.....	126
8.1.3. Lập kế hoạch kiểm toán	128
8.2. Thực hiện kiểm toán.....	134
8.2.1. Khái niệm.....	134

8.2.2. Phương pháp kiểm toán áp dụng.....	134
8.2.3. Quy trình thực hiện kiểm toán	139
Tóm lược cuối chương.....	142
Câu hỏi ôn tập.....	142
CHƯƠNG 9. ĐÁNH GIÁ HỆ THỐNG KIỂM SOÁT NỘI BỘ.....	144
9.1. Tổng quan về hệ thống kiểm soát nội bộ.....	144
9.1.1. Khái niệm về hệ thống kiểm soát nội bộ.....	144
9.1.2. Vai trò của hệ thống kiểm soát nội bộ	144
9.1.3. Các cấu phần của hệ thống kiểm soát nội bộ	145
9.1.4. Những hạn chế tiềm tàng của hệ thống kiểm soát nội bộ	148
9.2. Kiểm toán báo cáo tài chính và hệ thống kiểm soát nội bộ của doanh nghiệp.....	149
Tóm lược cuối chương.....	156
Câu hỏi ôn tập.....	156
CHƯƠNG 10. KẾT THÚC CUỘC KIỂM TOÁN	161
10.1. Mục tiêu của giai đoạn kết thúc kiểm toán	161
10.2. Nội dung của giai đoạn kết thúc kiểm toán	161
10.2.1. Rà soát các khoản nợ không chắc chắn.....	162
10.2.2. Rà soát các sự kiện sau ngày khóa sổ	162
10.2.3. Thu thập các bằng chứng cuối cùng.....	166
10.2.4. Đánh giá kết quả	166
10.2.5. Phát hành báo cáo kiểm toán	167
Tóm lược cuối chương.....	168
Câu hỏi ôn tập.....	168
CHƯƠNG 11. MINH HỌA KIỂM TOÁN MỘT CHU TRÌNH CƠ BẢN: KIỂM TOÁN CHU TRÌNH BÁN HÀNG VÀ THU TIỀN.....	171
11.1. Đặc điểm của chu trình bán hàng và thu tiền	171
11.1.1. Chức năng của chu trình bán hàng và thu tiền	171
11.1.2. Quy trình luân chuyển chứng từ của chu trình bán hàng và thu tiền	173

11.2. Mục tiêu cụ thể của kiểm toán chu trình bán hàng và thu tiền.....	176
11.3. Thực hiện kiểm toán chu trình bán hàng và thu tiền.....	176
11.3.1. Đánh giá rủi ro đối với chu trình bán hàng và thu tiền	176
11.3.2. Đánh giá hệ thống kiểm soát nội bộ đối với chu trình bán hàng và thu tiền.....	178
11.3.3. Các thủ tục kiểm soát nội bộ và thử nghiệm kiểm soát đối với chu trình bán hàng và thu tiền.....	180
11.3.4. Thực hiện các thử nghiệm cơ bản đối với chu trình bán hàng và thu tiền.....	183
11.3.5. Hoàn tất kiểm toán chu trình bán hàng và thu tiền	185
Tóm lược cuối chương.....	185
Câu hỏi ôn tập.....	186
TÀI LIỆU THAM KHẢO	188
PHỤ LỤC.....	189